נושאים באגרות הראי"ה

# צדקה, כספים ותמיכה

156 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

## הנושא בקצרה

חלק גדול מעבודתו היומיומית של הרב קוק היה קבלת תרומות וחלוקתן, וקריאה לעזרה למוסדות ולעניים. באגרות האלה הרב קוק מאשר קבלת כספים ומפרט איך חילק אותם, ממליץ על מוסדות חסד בירושלים, קורא לנדיבי אמריקה, אפריקה ואנגליה לעזור בעת משבר, ונאבק על סדרי החלוקה של מוסדות הקודש.

הרב קוק אינו רואה בצדקה עניין טכני. הרב קוק כותב על זקנים "האמללים שבאומללים, הנשכחים מאדם ומתבל" (כרך א', אגרת קעה), מסרב לקבל תרומה מאדם שפרנסתו דחוקה (כרך ב', אגרת שמו), ומזהיר שאין לשנות בחיפזון את סדרי החלוקה, כי מצב המוסדות נורא (כרך ד', אגרת תתקצז).

## חסד לחלשים

**כרך א', אגרת קעה:** להרב נפתלי אמסטרדם: המלצה על 'אסף נדחים' בירושלים, בית מחסה לזקנים העניים ביותר, שאין להם זכות להתקבל לבתי מחסה אחרים.

*"ותפילת עניים נכאי רוח כאלה כמה גדולה היא ונשגבה"*

**כרך ב', אגרת שנו:** לי' אייזיק בן־טובים, שהשקיע מכוחו במושב הזקנים בירושלים: מכתב עידוד במשבר.

*"כל הגדולות אשר עשית בארץ ישראל, מעת היותך בה, ישארו עדי עד לזכרון בהיכל ד' וארץ חמדתו"*

**כרך ב', אגרת תקלח:** לגבאי 'אמון ילדות ישראל' בירושלים: ברכה נלהבת למוסד שמציל בנות ישראל מן המיסיון.

*"אשריכם גבורי כח, אשריכם, טהורי לב וגדולי פעלים"*

**כרך א', אגרת סב:** לוועד העיר יפו: שלא ירפו מהנהגת העדה, ובפרט לפני פסח, כשמרירות גורל העניים נוגעת לכל לב.

*"רק אל תרפו את ידכם מהנהגת העדה, ביחוד בימים הללו, ימי פרס הפסח הקרובים"*

## קבלת תרומות וחלוקתן

**כרך ב', אגרת שלו:** להרב אריה לייב טרויב: הרב קוק חילק את התרומה לתלמידי חכמים, ומבקש את שם אמה של התורמת כדי להתפלל לרפואתה.

*"ראוי להודיענו שם אמה, למען הזכירה בעת רצון, לטובה ולברכה"*

**כרך ב', אגרת שמו:** ליצחק סמטה: הרב קוק לא רצה לקבל את שני הדולרים, כי פרנסתו של התורם דחוקה. הרב קוק מעודד אותו ומברך אותו.

*"אשר אמנם לא חפצתי לקבלם, לפי מה שאראה מכתבי מכתבו, כי פרנסתו עכשו דחוקה היא"*

**כרך ב', אגרת תלב:** להרב שמואל צבי מרגליות, אב בית דין פירנצה: פירוט חלוקת תרומה של חמש מאות פרנק בין מוסדות ועניים.

*"אקוה שתישר חלוקתי זאת בעיני כתר"ה שליט"א"*

**כרך ד', אגרת אקח:** להרב נתן מאוכצקי: הכסף לפליטים לא יחולק בחיפזון, כדי שלא יגיע רק למי שכבר נתמך.

*"כי אם אפרסם ע"ד התמיכה, יבאו הנתמכים ע"י הועדים הקיימים, ותהי התועלת קטנה ואינה ניכרת"*

## עזרה בעת משבר

**כרך ב', אגרת תקטו:** להרב משה זבולון מרגליות ולרבני אמריקה, במשבר החלוקה בירושלים: תיקון שאינו בזמנו עלול להחריב.

*"והמשבר הזה, הכולל בתוכו אסונים רוחניים וגשמיים יחד"*

**כרך ד', אגרת תתקצז:** להרב שאול אלחנן יפה בניו יורק: יש להיזהר שלא לשנות עכשיו את סדרי כספי הצדקה למוסדות הקודש בירושלים, כי מצבם נורא.

*"תודתי נתונה לכ"ג על כל מפעלותיו לטובת מוסדי הקודש"*

**כרך ג', אגרת תשנב:** קול קורא לנדיבי אפריקה, בימי המלחמה: תלמוד התורה, ישיבת 'עץ חיים' ובית החולים 'ביקור חולים' במצב מסוכן.

*"ותושיעו בזה את המוסדות הקדושים בעת צרתם"*

**כרך ד', אגרת ארנא:** ליהודי אמריקה, יחד עם רב קובנה ורב סלבודקה: לחזק את 'הסנטרל ריליף' ולא לשים לב לכתבי הפלסתר.

*"אחינו היקרים, הננו בזה מחזקים את ידיכם בעבודת הקדש של החזקת מוסד הסענטראל רעליעף"*

## עזרה לאדם אחד

**כרך ב', אגרת תרסד:** לברון אדמונד דה רוטשילד, בשם קהילת קייב: לבסס את מצבו של מנדל ביליס, שעלה לארץ, כדי שלא יצטרך לעזוב.

*"לבסס את המצב של האומלל הלאומי שלנו, למען לא יהיה מוכרח לעזוב את ארץ ישראל"*

**כרך ג', אגרת תשנט:** להרב אשר מיכאל כהן, רב בזל: ביליס במצב לחוץ, והרב קוק מציע לפנות לגביר דרייפוס ברודסקי שיתמוך בו.

*"שאני יודע היטב את כל מצבו של ביליס"*

**כרך ג', אגרת תשעב:** לבנו, הרצי"ה, מלונדון: הם קמצו מעיסתם כדי לשלוח כסף למשפחה בארץ.

## מה מלמדות האגרות

לראות את החלשים ביותר. הזקנים "האמללים שבאומללים, הנשכחים מאדם ומתבל" (כרך א', אגרת קעה).

לא לקחת ממי שאין לו. לתורם שפרנסתו דחוקה הרב קוק כותב: "לא חפצתי לקבלם" (כרך ב', אגרת שמו).

חלוקה בשיקול דעת. לא לחלק בחיפזון, כדי שהתמיכה תגיע למי שצריך באמת (כרך ד', אגרת אקח).

לא לשנות בעת משבר. תיקון סדרי החלוקה בזמן לא נכון עלול להזיק (כרך ב', אגרת תקטו; כרך ד', אגרת תתקצז).

# האגרות שבנושא

156 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

**כרך א', אגרת כה** ועד המושבה עקרון · כ"ג תשרי תרס"ו – יפו

בהמשך לאגרת כב, הרב קוק שולח חמישים נפוליון כתרומה ראשונה לבניית בית לרב המושבה, ומזרז את הוועד למצוא מקום מכובד לבית. הרב קוק מבטיח שימצאו עוזרים רבים לכך.

**כרך א', אגרת לט** דודו, ר' יהודה ליב פעלמאן · ג' מרחשון תרס"ז – יפו

על מחלוקת בין ראשי הכוללים, כולל חב"ד, על כתובות המשלוח ועל הפרדת חברון מירושלים. הרב קוק מתנגד לכל פירוד, ובמיוחד לפגיעה במעמד ירושלים, שקדושתה כוללת את כל ארץ ישראל וגם את חברון (על פי הזוהר וראיות מהגמרא). הרב קוק מציע פשרה: לכתוב את הכתובת על שם שלושה אנשים, ולא להפריד את הכולל. הרב קוק מספר על תלמיד חכם זקן שסובל עוני בגלל המחלוקת.

**כרך א', אגרת סב** ועד העיר יפו · כ"ט שבט תרס"ז – יפו

הרב קוק מעודד את חברי ועד העיר שלא לסגת מפני קשיים, ולסדר את ענייני העיר המסובכים, כולל עניני הכספים של הרבנות. הרב קוק מבקש במיוחד לדאוג לעניים לקראת פסח (קמחא דפסחא).

**כרך א', אגרת ע** האדמו"ר הרב אלתר נח הכהן · ה' ניסן תרס"ז – יפו

הרב קוק מאשר קבלת כספים מהאדמו"ר לבניין הארץ, ושמח שהאדמו"ר וחסידיו מתאגדים ליישוב הארץ ברוח קדושה. הרב קוק מציע לקנות כרמים נטועים, לייסד יקב ליין כשר ולקנות קרקעות. הרב קוק מתאר את בניין הארץ וירושלים כ"אתחלתא דגאולה" וקורא לנחם את ישראל.

**כרך א', אגרת עב** הרב אברהם מרדכי גאלדין · כ"ג ניסן תרס"ז – יפו

הרב קוק מאשר קבלת תרומה ושולח קבלות. הרב קוק קורא לתלמידי החכמים בגולה לעורר את אהבת ציון ולעודד עלייה וקביעת עסקים בארץ, כי רק מציון תבוא הישועה.

**כרך א', אגרת צז** הגאון ר' יואל זלקינד, אב בית דין רייגרוד · י"ב מרחשוון תרס"ח – יפו

הרב קוק כותב שהחל בהכנות להקמת ישיבה חדשה למרכז הישוב החדש. זה רעיון גדול ומחודש, שראוי שכל גדולי ישראל ישתתפו בו כדי להרים קרן התורה והיהדות בארץ. אין הרב קוק מסכים לשלוח לשם כך משולחים כנהוג. הסכומים הגדולים הנדרשים צריכים לבוא מהשתדלות של גדולי תורה אצל גדולי עושר. בסוף הרב קוק מבקש את הספר 'ויכוח על האהבה' תמורת ספריו.

**כרך א', אגרת קא** המטיף ר' צבי הירש מסלנסקי · ר"ח טבת תרס"ח – יפו

הרב קוק פונה למטיף הנודע ומבקש את עזרתו בהקמת ישיבה גדולה ומפוארת במרכז הישוב החדש. לשם כך נחוצים אמצעים רחבים, והרב קוק סומך על כוח הטפתו של מסלנסקי לטובת הדת.

**כרך א', אגרת קלב** הרב חיים אלעזר הכהן ביחובסקי · כ"ב ניסן תרס"ח – יפו

הנמען הציע אמצעים כמו עזרת הממשלה נגד הכופרים בארץ. הרב קוק משיב שאלה יתקנו רק מעט. הירידה באה לא מפני שהרבנים לא מחו, אלא מפני שרק מחו ולא עוד. שורש הכישלון הוא זניחת האור האלוקי מן הלב והמוח. כולם עוסקים רק ב'פראסטע פרומקייט' (חרדות פשוטה), ואפילו החסידות שינתה טעמה. העיקר להתאגד להזריח את האור האלוקי, לחזק ישיבות שלומדים בהן עניינים אלוקיים, ולקחת לידינו את ישוב הארץ המעשי, במוסדות של עסקים ואומנויות ולא רק של נדבות. בעניין החלוקה - לא להעניק לפריצים, אבל לא זה יסוד העבודה.

### כרך א', אגרת קלט אגודת 'קהלת יעקב' · כ"א אייר תרס"ח – יפו

הרב קוק מברך את האגודה על מטרתה. לדבריו הגיע הזמן שיראי ה' 'יכבשו' את העולם המעשי בארץ ישראל, לא בריבים ובשלילה אלא בפעולות חיוביות: בניית מקורות פרנסה לבני תורה בעבודה ובבניין. כך יוכלו המצוינים להישאר באוהל התורה, ואורח חייהם, שמשלב תורה עם בניין הארץ, יהיה מופת לישוב החדש.

### כרך א', אגרת קס רבני ישראל וראשי הקהילות בגולה · (תרס"ח, יפו)

הישוב המעשי בארץ נשען על מכירת היין, אבל עשירים יראי שמים אינם קונים את יין ארץ ישראל. בשנה שעברה נעקרו כרמים בגלל משבר המכירה. הרב קוק קורא לגדולי ישראל לעודד את קניית היין המשובח של הארץ, לחזק את הבונים ולקשר את העם לישוב החדש.

### כרך א', אגרת קעה הגאון ר' נפתלי אמסטרדם · ה' כסלו תרס"ט – יפו

המלצה על המוסד 'אסף נדחים' בירושלים, בית מחסה לזקנים העניים ביותר, שאין להם כסף ולא זכות להתקבל לבתי מחסה אחרים. הרב קוק מצטט את הזוהר (בלק) על מעלת תפילת העני, ש'מעטפת' את כל התפילות. ר' שמואל סלנט העיד על ישרות הנהגת המוסד.

### כרך א', אגרת רכ קול קורא (תמיכה בישיבת מאה שערים) · כ"ה מנחם אב תרס"ט – רחובות

הישיבה ותלמוד התורה במאה שערים במצוקה, והם מגרילים קרקע של 220 דונם בחדרה. הרב קוק קורא לקנות כרטיסים: בכך תומכים בתורה, הזוכה יקבל נחלה בארץ, וגם כל משתתף זוכה בארבע אמות בארץ ישראל.

### כרך א', אגרת רלא הרבנים נחום רוגוזניצקי ויחיאל מיכל טיקוצינסקי, מנהלי ישיבת עץ חיים בירושלים · ז' מרחשוון תר"ע – יפו

הרב קוק מבקש לשפר את מצבו של המקובל ר' שמעון צבי הורוביץ, שחי בדוחק. אילו היה כוחו בנגלה כמו בקבלה, היו מכבדים אותו, אבל 'נשמתא דאורייתא' מושפלת. בירושלים יש לכבד ולתמוך במי שעוסק בחכמת האמת, 'שעיקר גאולתנו תלוי בזה'.

### כרך א', אגרת רלה הגאון ר' חיים ברלין · כ"ג מרחשוון תר"ע – יפו

שני איכרים מקסטינה רוצים לשמור שמיטה כהלכתה, בלי ההיתר, אם יקבלו תמיכה של כ־110 נפוליאונים. הרב קוק מבקש מר' חיים ברלין למצוא מקור לכך במהירות. בעקרון איכר אחד שובת בלי תמיכה. כך תתפשט קדושת השמיטה: מלמדים זכות על הכלל, ומצילים כמה שאפשר.

### כרך א', אגרת רלט הגאון ר' חיים ברלין · כ"ז מרחשוון תר"ע – יפו

הרב קוק לא ידע על קופה לתמיכה בשומרי שמיטה. אין הרב קוק מתערב בעומק העניין, כי חלילה לו להרשיע את הסומכים על ההיתר, אבל הרב קוק רוצה לעזור למי שרוצה לקיים את המצווה בלי הפקעה. יש מקום לשני העניינים: ללמד זכות, ולעורר לבבות.

### כרך א', אגרת רעח הרב פרופ' ישראל לוי (פריז) · י"ד אדר ראשון תר"ע – יפו

הרב קוק מודה על התמיכה ברב זאב ברנשטיין בפתח תקווה, ועל מסירת 'שבת הארץ' לברון. הרב קוק מבקש שהברון ייתן את לבו גם לתחיית נשמת הישוב, כלומר לחיזוק הדת. הרב קוק מונה צרכים: חיזוק הרבנות הכללית ונסיעות למושבות, משכורת לרב עקרון, עיתון חודשי לרבנות, וישיבה מרכזית שתוציא רבנים בעלי השכלה ונאום.

### כרך א', אגרת רצב רבני המוסדות בירושלים · כ"ז ניסן תר"ע – יפו

בהשתדלות גדולי רוסיה הוקם באונייה מרוסיה מטבח כשר מהודר וחדר תפילה, ואפילו הפקידים הנכרים מעריכים אותו. הרב קוק קורא למוסדות בירושלים לתמוך בו בתמיכה חודשית, כדי שיתקיים ויתרחב גם לאוניות אחרות.

### כרך א', אגרת שכח הגביר חיים הכהן · י"ב אלול תר"ע – יפו

הרב קוק מבקש תמיכה בישיבה המרכזית לישוב החדש שהחל ביפו. היא נחוצה כגשר בין הישוב החדש לישן. חסרה בארץ ישיבה שבה צעירים לומדים כמה שנים ויוצאים לחיים, ולא רק ישיבה של מקבלי תמיכה לכל חייהם. הישיבה תחנך בתורה, בדעת ובאהבת האומה והארץ, ותלמידיה יהיו בעלי הופעה נאה. המורה שם טוב גפן נוסע לגייס כספים.

### כרך ב', אגרת שלו הרב אריה לייב טרויב · כ"ג תשרי תרע"א – יפו

הרב קוק מדווח שחילק 25 רובל כסף מתרומת מרת מלכה האצעס לתלמידי חכמים בארץ, ומבקש את שם אמה כדי להתפלל לרפואתה, כי תפילה מסוגלת יותר בשם האם (זוהר; שבת סו ב).

### כרך ב', אגרת שמו יצחק סמטה · כ"ב טבת תרע"א – יפו

הרב קוק מסר את תרומת שני הדולרים לישיבה. על שאלתו על ירידת הצלחתו: אין זה בגלל שנכנס לבית בימי הספירה, ולא בגלל שלא עשה חנוכת בית (ובחוץ לארץ ספק אם יש בה מצווה). אולי כדאי לו לחזור למקומו הראשון (ימשנה מקום משנה מזל).

### כרך ב', אגרת שנ הגביר זליג פרסיץ · י"ט אדר תרע"א – יפו

הרב קוק מבקש תמיכה בישיבה, שמחנכת צעירים מוכשרים בעומק ההלכה ובדעת ה' ובחכמת האמונה. רק מקיבוץ שני אלה יצאו תלמידי חכמים שיועילו לאומה. הניסיון הוכיח שהתלמידים עולים במעלות, ויש להרחיב את הישיבה בכמות ובאיכות. הרב קוק מבקש שפרסיץ יעודד גם גבירים אחרים.

### כרך ב', אגרת שנג הרב מנחם מנדל היילפרין · כ"ח אדר תרע"א – יפו

הרב קוק שולח קול קורא להצלת ישיבת 'תורת חיים' בירושלים, שמשמשת מבצר לתורה ובה מאות תלמידי חכמים. בגלל צוק העתים היא על סף משבר, ותלמידיה רעבים. הרב קוק קורא לרבנים ולנדיבים להצילה.

### כרך ב', אגרת שנד מחותנו, הגביר אלעזר משה סלוצקין · כ"ח אדר תרע"א – יפו

הרב קוק מבקש מסלוצקין להציל את בית היתומים שייסד ר' יהושע לייב דיסקין בירושלים, בראשות ר' יצחק ירוחם. בגלל המשבר הוא עומד ליפול, ושלוש מאות יתומים עלולים ליפול בידי המיסיון. בירושלים נאספו 600 נפוליאונים, וחסרים 300. במקום לפזר את נדבותיו לשמחת בר המצווה וחנוכת הבית, שירכז אותן כאן.

### כרך ב', אגרת שנו ר' אייזיק בן־טובים · ניסן תרע"א – יפו

מכתב עידוד לבן־טובים, שהשקיע מכוחו בבית מושב הזקנים בירושלים, שנקלע למשבר. הרב קוק מבטיח שכל מה שעשה בארץ ישראל ייזכר לעד, ומאחל לו נחמה.

### כרך ב', אגרת שנט דודו, ר' יהודה לייב פלמן · ר"ח אייר תרע"א – יפו

יש להתעלם מסופר שזלזל במצוות תמיכת ישוב הארץ. דווקא עכשיו, כשהמוסדות נחלשים, צריך לתמוך בהם יותר. ביפו הסדרים שבו על מכונם, והיחיד שעמד נגד הציבור חזר בו.

**כרך ב', אגרת שעו** יצחק ניסנבוים · כ"ז מנחם אב תרע"א

המוסד 'שערי תורה' ביפו סובל מהמשבר במוסדות ירושלים: הוא בחובות והאמון בו נפגע. זהו המוסד היחיד ביפו שבו התורה היא העיקר. הרב קוק מבקש מניסנבוים לכתוב לטובתו ב'הצפירה'.

**כרך ב', אגרת שצג** ועד 'בית רחל' (הרבנים שאול חיים הורוביץ ויהושע צרבינסקי) · ט"ו מרחשוון תרע"ב – יפו

גילוי דעת על קניית מגרש מול קבר רחל: חשוב שתהיה נחלה לישראל ליד הקבר, ובה מוסד של תלמידי חכמים ומקום ישוב לעובדי אדמה. את הרעיון התחיל ר' צבי הירש קלישר. הכספים יופקדו בבנק אפ"ק. הערעורים נבעו מהגזמה בתוכניות, אבל גם התחלה קטנה ראויה. 'יש תקוה לאחריתך'.

**כרך ב', אגרת תכב** י' האוזר (גראץ) · כ' אייר תרע"ב – יפו

הקרן הקיימת עוסקת ברצינות בשיפור מצב הפועלים, אבל אין די אמצעים, ורבים עוזבים בגלל חוסר פרנסה. מצווה להרחיב את יכולתה.

**כרך ב', אגרת תלב** הרב שמואל צבי מרגליות, אב בית דין פירנצה · ה' סיון תרע"ב – יפו

הרב קוק חילק תרומה של 500 פרנק: מאה לבית החולים לעיוורים, מאה לעניים הגונים, ומאתיים לקופה של תלמידי ישיבתו (במקום 'רמב"ן', שבדרך כלל פירושו כלל עניי הארץ). לגבי מורה לבית הספר של הפלאשים (יהודי אתיופיה), הרב קוק מבקש פרטים: אילו ידיעות נדרשות, מה השכר ומה התנאים.

**כרך ב', אגרת תלה** החכם באשי ביפו, הרב בן ציון חי עוזיאל · י"ד סיון תרע"ב – יפו

בעניין עזרה ליהודי מרוקו: יש להדפיס קול קורא ולבחור נכבדים שיעמדו על הבמה בעת העליות לתורה. כדאי לדחות לשבת הבאה.

**כרך ב', אגרת תלז** הגביר חיים כהן · כ"א סיון תרע"ב – יפו

הרב קוק מבקש תמיכה בישיבה לישוב החדש, שתכלול לימוד שיטתי של 'חכמת הדת הרוחנית', שתאיר את כל מהלך הלימודים ותמלא את הריקנות שטובי האומה חוששים ממנה. הרב קוק מצרף את התוכנית הכללית.

**כרך ב', אגרת תלח** הגביר אברהם נחמיה למפרט · כ"ב סיון תרע"ב – יפו

הרב קוק מזכיר ללמפרט את הבטחתו לתמוך בישיבה באלף פרנק לשנה לפחות, ומצרף את תוכנית הישיבה. הרב קוק מבקש גם את הספרים שהבטיח, מאביו הגאון.

**כרך ב', אגרת תלט** הרב ד"ר אליעזר משה אייזנשטדט, רב בפטרבורג · כ"ד סיון תרע"ב – יפו

הרב קוק הוגה שנים ברעיון ישיבה מרכזית לישוב החדש, שתנאיו שונים מהישוב הישן. הרב קוק החל בבסיס מעשי, ומבקש תמיכה חומרית ורוחנית.

**כרך ב', אגרת תמ** הגביר שמואל עוזרמן · כ"ד סיון תרע"ב – יפו

הרב קוק מבקש מעוזרמן לתמוך בישיבה המרכזית לישוב החדש, שכבר החלה. גודלה העתידי תלוי בתמיכה. כשרוח חיים מפעם בבניין החומרי, צריך שיפעם גם בחיי התורה ודעת ה'. הרב קוק מצרף את התוכנית.

**כרך ב', אגרת תנ** הרב נ' ירוזלימסקי, אב בית דין ליובאן · ה' אלול תרע"ב

עשרת הרובלים שנשלחו לפועלים כשרים מונחים עם סכום נוסף, ונועדו לבניית בית למשפחת פועלים תימנים יראי שמים. בית כזה עולה אלף פרנק.

**כרך ב', אגרת תסא** הגביר יקותיאל מנקביץ · כ"ה תשרי תרע"ג – יפו

מנהל הבנק סירב לתוכנית של מנקביץ, אבל אפשר להקים את המוסד גם בלי הבנק. קופת גמילות חסדים עדיפה בהרבה על הצעת המנהל להלוות בריבית בהיתר עסקה, כי גמילות חסדים היא מצווה קבועה לדורות.

**כרך ב', אגרת תפא** ד"ר פויכטוונגר וועד 'תחכמוני' בפרנקפורט · י"ט טבת תרע"ג – יפו

הרב קוק חוזר על דרישותיו לגבי השגחתו על 'תחכמוני', ודורש לפתור את החוב לחברי הוועד המקומי, ובעיקר לא"א כהנא, שנשא בעול ועלול ליפול. (סוף המכתב חסר.)

**כרך ב', אגרת תפה** הגביר לזר פוליאקוב ורעייתו רוזליה · ב' שבט תרע"ג – יפו

בקשה דחופה לעזרה לבית החולים הכללי בירושלים (ביקור חולים). אחרי המשברים שפקדו מוסדות בירושלים, המצב של בית החולים 'נורא ומחריד', ו'באו מים עד נפש'. הרב קוק פונה אל גדולי הנדיבים להושיע.

**כרך ב', אגרת תפו** הגביר הרב זליג פרטיץ · ד' שבט תרע"ג – יפו

הרב קוק מבאר את בקשתו הטלגרפית: בית החולים הכללי בירושלים בסכנה. שערי ההלוואות נעולים, ההוצאה היומית גדולה, והבניין חייב להיגמר. חיי מאות נפשות תלויים בו, והרב קוק מבקש עזרה מהירה.

**כרך ב', אגרת תפז** ד"ר ד' מגנוס · י"ב שבט תרע"ג – יפו

הרב קוק מסביר את הבקשה הטלגרפית: בגלל המשברים ומלחמת הבלקן נסגרו ההלוואות, ובית החולים הכללי בירושלים בסכנה. הרב קוק מבקש שישפיע על הנדיבים להציל את הבית.

**כרך ב', אגרת תצב** הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל · י"ט שבט תרע"ג – יפו

הרב קוק שואל כמה כסף נשלח מעדת הספרדים ביפו לטבריה, והאם לפי הערכתו הנדיבים הספרדים יסכימו שהנדבה תחולק לנצרכים ספרדים ואשכנזים בלי הבדל.

**כרך ב', אגרת תצו** ועד תל אביב · כ' שבט תרע"ג – יפו

הנדיב נתן הרניק נדב עשרת אלפים פרנק לבניית מקווה מהודר בתל אביב. הרב קוק מבקש תשובה מהירה על אופן הביצוע, כדי לא להחמיץ את עונת הגשמים הדרושה לכשרות המקווה. (החתימה חסרה.)

**כרך ב', אגרת תק** הרב משה קליערס ורבני הספרדים בטבריה · כ' שבט תרע"ג – יפו

בעניין חלוקת הנדבות מיפו לנצרכי טבריה: אם הספרדים מסכימים, גם האשכנזים מסכימים שהכול יחולק שווה בשווה, בלי הבדל עדות. 'האחווה והשלום... גדולה מכל הקפידות של דקדוקי כספים'. בהערה לרב זריהן: אינו מכיר ספר 'חוכמתא רבתא דשמואלי'.

**כרך ב', אגרת תקב** מנהלי תלמוד התורה וישיבת 'עץ חיים' בירושלים · כ"ח שבט תרע"ג – יפו

בצוואת מרת הינדין לא נזכר המוסד, והאפוטרופסים אינם רשאים לשנות. לגבי צוואת ר' יעקב אייזנר: השנה נשאר מעט אחרי אלף רובל כסף לאחי האלמנה. הרב קוק סבור שראוי להתפשר בבית דין, כי המנוח חזר בו מהחלוקה הישנה והחליט לבנות בית לעשרה בחורים תלמידי חכמים. הרב קוק מבקש קבלה על הספרים שהתקבלו. (הסיום חסר.)

**כרך ב', אגרת תקיב** הרב משה זבולון מרגליות (רמ"ז), ניו יורק · י"ד אדר ראשון תרע"ג – יפו

הרב קוק שולח קבלות ממוסדות ירושלים על כספים שהעביר. בהערה: ישיבת 'תורת חיים' זקוקה לחיזוק רב כדי שלא תיהרס. יש לזכור גם את 'עץ חיים', את בית החולים הכללי ואת 'שערי תורה' ביפו עם בית התבשיל ובית המלאכה.

**כרך ב', אגרת תקטו** הרב משה זבולון מרגליות, ניו יורק, ורבני ונדיבי אמריקה · כ"ה אדר ראשון תרע"ג – יפו

קריאה נרגשת לרגל משבר החלוקה בירושלים: 'מחשבה עדינה' של תיקון, שלא כוונה לזמן ולמקום, עלולה להפוך לתקלה. הישוב הישן והחדש קשורים קשר אורגני של נשמה וגוף. הישוב הישן בקדושתו משפיע אור על כל הישוב, ובכללו על החדש. הרב קוק מבקש לא לשנות את סדרי הצדקה הקדומים שייסדו גאוני יעקב ולא לחלל את הקודש גם בשם תיקון.

**כרך ב', אגרת תקכח** הרב יונתן בנימין הלוי הורוויץ · ד' ניסן תרע"ג – יפו

הרב קוק מתנצל על סגנון המכתבים, ודוחה את התיקון לאחר החג. לתיקון תרומות ומעשרות צריך מקור מימון להשגחה, נסיעות והדפסות. 'אגודת ישראל' הבטיחה, אבל זה יתעכב, ולכן הרב קוק מבקש מהורוויץ לממן בינתיים. אין טעם במאמרים פומביים; העיקר הוא שמירת השווקים, והרב ב' ידלר מתאים לכך. הרב קוק מבקש להשמיט מהמכתב משפט שעלול להחליש את הצורך בתעודות.

**כרך ב', אגרת תקלח** גבאי 'אמון ילדות ישראל' בירושלים · ח"י אייר תרע"ג – יפו

ברכה נלהבת על הקמת מוסד שמציל בנות ישראל מהמיסיון, שכבר חוסות בו כמאה ושמונים בנות. המיסיון הוא 'ארס הנחש... המהול בנטפי נופת של חסד לאומים חטאת'. הרב קוק קורא לנדיבים לתמוך.

**כרך ב', אגרת תקמד** הוועד הזמני של 'אגודת ישראל' · ה' סיון תרע"ג – יפו

שאלת הפועלים הדתיים היא דרך ישרה להרים את ערך האגודה בארץ. הרב קוק מצרף מכתב מהצעירים הדתיים בפתח תקווה, ומציע להקים חוות פועלים דתית. עם 'אגודת נטעים' אפשר לתת עבודה לחמש מאות פועלים צעירים, אם האגודה תממן את הצד הרוחני: מורה, בית מדרש וספרים. יש התעוררות להקים פרבר דתי כעין תל אביב.

**כרך ב', אגרת תקמו** הרב יעקב בר"י לווינזון ורבני שיקגו · י"א סיון תרע"ג – יפו

הרב קוק שמח בהתעוררות רבני שיקגו לבניין הארץ, ומציע כמה תחומים. אפשר להושיב כעשר משפחות של תלמידי חכמים על הקרקע בפתח תקווה, בתמיכה או בהלוואה לעשר שנים. אפשר לממן את הצד הרוחני של חמש מאות פועלים צעירים דרך 'אגודת נטעים'. ואפשר לממן מקוואות, תלמודי תורה, שוחטים ונסיעות לחיזוק הדת במושבות. העלייה מכל הצדדים היא 'אתחלתא דגאולה'.

**כרך ב', אגרת תקנ** הרב יונתן בנימין הלוי הורוויץ, אמסטרדם · י"ג סיון תרע"ג – יפו

הרב קוק מבקש מימון לנסיעה כללית במושבות, ובעיקר בגליל, שהן 'עזובות בכלי'. הנסיעה צריכה להיות במשלחת מכובדת. הרב קוק אינו יכול לבקש מהיקב, בגלל דין תורה שמתנהל בין הכורמים ליקב, מחשש שוחד או מראית עין. לכן הרב קוק מציע שכל המצווה תיקרא על שם הורוויץ וקהילת פקידי ואמרכלי אמסטרדם.

**כרך ב', אגרת תקנא** הוועד הזמני של 'אגודת ישראל' · י"ג סיון תרע"ג – יפו

הרב קוק מבקש שהאגודה תממן את כל ההוצאה לביסוס המצוות התלויות בארץ: תרומות ומעשרות, ערלה, כלאיים ושמיטה. צריך לשם כך השגחה, נסיעות, שליחים והדפסות. ישוב ארץ ישראל באמת קשור במצוות התלויות בה.

**כרך ב', אגרת תקעז** פקידי ואמרכלי אמסטרדם · ב' אלול תרע"ג

תיקון תרומות ומעשרות הולך ומשתבח, אבל צריך מימון: להחזקת ת"ח שיפקח על שווקי ירושלים ויסייר במושבות צריך לפחות שמונה מאות פרנק לשנה. 'אגודת ישראל' קיבלה על עצמה מחצית, והרב קוק מבקש מהם את המחצית השנייה.

**כרך ב', אגרת תקצח** הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל · כ"ו אלול תרע"ג – יפו

שוחט אינו יכול לשלם את חובו לזיתוני. אין עיקול על כסף צדקה שניתן לו בלבד 'ולא לבעל חוב'. הרב קוק פשר: עשרה פרנק לחודש ושני נפוליון במזומן. עיקול על כסף מחיה הוא 'חובל אוכל נפש' (חתם סופר אבן העזר רד).

**כרך ב', אגרת תרג** הוועד הכללי ביפו · ערב ראש השנה תרע"ד – יפו

הוועד חייב לממן מכספי הגבלה (מס הבשר) את משמרת הכשרות. ועד הכשרות שיפר מאוד את המצב, וצריך לפחות חמישה נפוליון לחודש למשגיחים. לפי חוזה משנת תרע"א, הוועד הכללי התחייב לספק את הצרכים הדתיים.

**כרך ב', אגרת תרז** הרב שמואל חיים הלוי הורוויץ · ערב יום הכיפורים תרע"ד – יפו

הרב קוק שמח על ההשתדלות למען שומרי שביעית, ויעזור, בתנאי שיצורפו לוועד גדולי ירושלים ויסודר שמירת הכספים. על קבר רחל יכתוב לד"ר לוי אחרי החג.

**כרך ב', אגרת תרט** הרב יהודה לייב זלצר · כ"ג תשרי תרע"ד – יפו

צער על פטירת הרידב"ז ועל מצבה הכלכלי הדחוק של משפחתו; הרב קוק יכתוב ל'אגודת ישראל'. אין הרב קוק חושש לכבודו, אלא למטרה: לעורר את ת"ח לפנימיות התורה, ש'דא קני מה חסר'. מלבדו ומלבד הרב פנחס הכהן לינטופ, אין מי שמקנא לה בספרות, ואין להתנפל על כך בכלליות. 'רחמנות' של מניעת צרימה מאוזן לא רגילה היא 'אכזריות גמורה'.

**כרך ב', אגרת תריד** הוועד הכללי ביפו · כ' מרחשוון תרע"ד – יפו

הרב קוק דורש שוב את מימון השגחת הכשרות בלי דיחוי. בלעדיה אי אפשר להיות ערבים לכשרות הבשר, ו'יסוד הכשרות קודם לכל' מהכנסות הגבלה. הרב קוק מבקש לפחות עשרה נפוליון על חשבון העבר.

**כרך ב', אגרת תרכד** 'יראי ה' בקהילת הורודוק · ב' טבת תרע"ד – יפו

הרב קוק מחזק את תמיכתם בישיבת 'אור תורה' בטבריה, שבהנהגת הרב משה קליערס וגבאים נאמנים, ומבקש לא לשים לב למכתבי פלסתר. בחודש שעבר ביקר בה עם רבני ירושלים והתענג על אור התורה של התלמידים.

**כרך ב', אגרת תרכט** הוועד הזמני של 'אגודת ישראל' · ט"ז טבת תרע"ד – יפו

הרב קוק משבח את הרעיון של גדולי ירושלים להקים 'קרן שמיטה' לתמיכה בשומרי מצוות במושבות, שמשתמשים בהיתר המכירה רק מדוחק. כך תתקיים המצווה 'כמאמרה'. הקרן צריכה לכלול גם תמיכה בפועלים שומרי תורה שעבודתם נפסקת.

**כרך ב', אגרת תרמ** הרב גדליה והרב חיים דוב (כנראה ממושבה בגליל) · כ"ט טבת תרע"ד – יפו

הרב קוק מצרף מאה פרנק מכולל סובאלק לר' א', אף שביקש יותר. הרב קוק שמח שהסירו את 'חרפת הגויים' – הבימה (כנראה בבית הכנסת). הרב קוק מצרף מכתב לוועד בעניין שכר הממונה ר' פ' סוקולוביץ.

**כרך ב', אגרת תרסד** הברון אדמונד דה רוטשילד · כ"ז שבט תרע"ד – יפו

בשליחות קהילת קייב והרב אהרונסון, הרב קוק מבקש מהברון לבסס את מצבו של מנדל ביליס, 'קרבן בעד האומה', שעלה לארץ באמצעים מועטים אחרי שנאלץ לעזוב את קייב מחשש 'המאה השחורה'. ביליס ישר ואוהב עבודה.

**כרך ב', אגרת תרסה** מר פרנק, ראש פקידות יק"א · כ"ז שבט תרע"ד – יפו

הרב קוק מצרף את המכתב לברון על ביליס, ומבקש לקרוא אותו לפניו ולהודיע את תשובתו.

**כרך ב', אגרת תרסח** הרב שלמה אהרונסון, רב קייב · ראש חודש אדר תרע"ד – יפו

אי אפשר לסמוך רק על הברון; העסקנים צריכים לבסס את מצבו של ביליס, שאינו בריא לעבודה. ביליס הצטער שנאלץ לבקש שהכסף למגרש שקנה בתל אביב יועבר לבנק אפ"ק, וחשש שהנדיבים ייעלבו. הרב קוק מבקש לזרז את הטיפול.

**כרך ב', אגרת תשיח** נדיב או עסקן באמריקה · כ"א שבט תרע"ה – סנט גאלן

מצב הארץ איום: רעב ומחסור. היראים ומוסדותיהם בצרה כפולה, כי הכסף עובר דרך המודרניים, שחסים על מוסדותיהם. יש לקרוא לעזרה כללית ולמוסדות היראים. עוד: יש להתכונן לוועידת השלום אחרי המלחמה, ולדבר עם המדינאים באמריקה על גורל העם והארץ.

**כרך ב', אגרת תשנ** הרב פרופ' שמואל צבי מרגליות, פירנצה · כ"ח שבט תרע"ה – סנט גאלן

תודה על הפרטים על הפלאשים. בקשה לעורר עזרה לבני הארץ, שמצבם חמור מכל, כי רבים חיו מצדקה וכעת נסתמו הצינורות. מצבם של הת"ח ושל מוסדות היראים קשה במיוחד. בהערה: האם לא כדאי להכין אנשים לוועידת השלום, שיעלו את שאלת הארץ? אי־ניצול שעת הכושר הוא 'עוון פלילי', כמו התרשלות בהצלת נפשות.

**כרך ב', אגרת תשנב** הרב רפאל אהרן בן שמעון, רב קהיר · ג' אדר תרע"ה

הרב קוק מעוכב בגולה. מוסדות היראים בארץ מקבלים מעט מאוד, כי המודרניים דואגים למוסדותיהם. במיוחד 'שערי תורה' ביפו במצב מבהיל. הרב קוק מבקש לעורר את הנדיבים בני קטאווי ביי, ומוכן להעביר בעצמו את הכסף.

**כרך ב', אגרת תשנג** ד"ר יהודה מגנס · ג' אדר תרע"ה

תודה לנדיבי אמריקה, אבל העזרה 'טיפה' מול ים הצורך. 'שערי תורה' ביפו קיבל מהקופה האמריקאית רק מאות פרנקים, והוא צפוי לרעב. 'להצלה מרעבון אין חילוק בין סגנוני דעות'. דרישת שלום וגם בקשה לברנדייס ולי' זי' לוין־אפשטיין.

**כרך ב', אגרת תשנד** הרב רפאל אהרן בן שמעון, רב קהיר · ד' אדר תרע"ה

חזרה על הבקשה לעזור ל'שערי תורה' ביפו דרך נדיבי קטאווי ביי.

**כרך ב', אגרת תשנה** ד"ר יהודה מגנס ולואיס ברנדייס · ד' אדר תרע"ה

בקשה קצרה לעזור ל'שערי תורה', לבית התבשיל ולבית המלאכה ביפו, שקיבלו עזרה פעוטה. הבקשה מופנית גם ללוין־אפשטיין.

**כרך ב', אגרת תשלב** הרב יונתן בנימין הלוי הורוויץ · כ"ג אייר תרע"ה – סנט גאלן

תיקון תרומות ומעשרות צריך חיזוק, ובזמן המלחמה רוב התבואה נאכלת בארץ, כך שהתקלה חמורה יותר. הכוללים ו'אגודת ישראל' אינם יכולים לממן, וצריך מאה ועשרים פרנק לחודש. הרב קוק מבקש את עזרתו, וגם עזרה ל'שערי תורה' ביפו, שהוא 'עזוב מכל צד'.

**כרך ב', אגרת תשלו** כנראה אליהו זאב לוין־אפשטיין, ניו יורק · י"ט מנחם אב תרע"ה – סנט גאלן

גבאי מוסדות הקודש מתלוננים שהם מקופחים בתמיכה. 'בפיקוח נפש אין מקום להפלות בין אחים', וזה מעליב את שומרי המצוות. הרב קוק מבקש לדעת על מצב המושבות אחרי המלחמה והארבה, על מצבם הפוליטי, ועל פעולות יהודי אמריקה לעתיד.

**כרך ב', אגרת נוספות ז** קול קורא לטובת 'תחכמוני' · ג' תשרי תרע"א – יפו

גדולי אשכנז מחזיקים ב'תחכמוני', שמטרתו חינוך ביראת ה' יחד עם מדעים לחיים המעשיים. הרב קוק קורא לתמוך בשליח, יעקב יואל ברוין.

**כרך ג', אגרת תשמב** הרב ד"ר ל' ליטמן, ציריך · כ"ב מרחשוון תרע"ו – סנט גאלן

התקבל מברק מראשי ירושלים שבית החולים הכללי 'ביקור חולים' ייסגר אם לא תגיע עזרה מיידית. הרב קוק מציע לפרסם קול קורא בעיתונו, ברשות רבני שווייץ, כדי להחזיק את הבית עד שתגיע עזרה מאמריקה.

**כרך ג', אגרת תשמט** הרב ד"ר וולף, שאדעפאן (?) · ט"ז כסלו תרע"ו – סנט גאלן

בקשה לגייס תרומות לבית החולים הכללי בירושלים, שעומד להיסגר. כבר פורסם קול קורא בעיתון של ד"ר ליטמן, ונענו רבים.

**כרך ג', אגרת תשנא** הרב מאיר צבי יונג, לונדון · ו' חנוכה תרע"ו – סנט גאלן

תודה על ברכתו. הרב קוק מבקש לברר בעניין מחאת הרב שוורץ: האם יש חשש הסגת גבול, והאם יש מחלוקת. עוד: הגיע מברק על מצב 'שערי תורה' ביפו, והרב קוק מבקש לעזור, וגם מהרב שיינפלד ומ'אגודת מגיני ארץ'.

**כרך ג', אגרת תשנב** קול קורא לנדיבי ארצות אפריקה · ה' טבת תרע"ו – סנט גאלן

המוסדות שהם 'עמודי התווך' של ירושלים – תלמוד התורה, ישיבת 'עץ חיים' ובית החולים 'ביקור חולים' – במצב מסוכן. גדולי ירושלים מינו את הרב אברהם יעקב הכהן באלכסנדריה כסוכן, והשד"ר יעקב וולפרט נשלח לאסוף. הרב קוק קורא לתרום.

**כרך ג', אגרת תשנד** הרב משה זאב רם · כ"ו טבת תרע"ו – סנט גאלן

ברכה לבנו אברהם יצחק על הסמכתו לרופא. מכתב הרב הופמן לא נגע בעיקר: הרב רם הוחזק בשחיטה גם אחרי בוא ד"ר לבנשטיין, ואין להשוות למנהג קהילות אשכנז. על לונדון: הרב קוק מברר שאין מחלוקת. נשלחו כאלף וחמש מאות פרנק, ועוד מבזל ופרנקפורט, לבית החולים בירושלים.

**כרך ג', אגרת תשנט** הרב ד"ר אשר מיכאל כהן, רב בזל · ח"י שבט תרע"ו – סנט גאלן

ביילים במצב לחוץ: מכל הרעש קובצו רק שלושים אלף רובל כסף, שהופקדו בבנק בקייב ולא נמסרו לידיו. הוא התנהג בעדינות רוח ולא רצה שיציגו אותו לפני הברון. במאסרו לא נכנע להודאת שקר, אף שעמד לאבד את עצמו, מפני הצלת כלל ישראל – 'ראוי להיחשב בין הקדושים המעונים'. הרב קוק מבקש שהגביר דרייפוס ברודסקי יתמוך בו בכבוד, ובלי פרסום.

**כרך ג', אגרת תשעב** בנו, הרב צבי יהודה · י״א סיון תרע״ו – לונדון

הם קמצו מעיסתם כדי לשלוח כסף למשפחה בארץ. הרב קוק שואל על בר־טוביה (בנימין מנשה לוין), שעיתוני לונדון אינם מוכנים להגיגיו המוסריים 'שהכול הומה ברעש לחם'.

**כרך ג', אגרת תשעז** בנו, הרב צבי יהודה · י״ט תמוז תרע״ו – לונדון

נשלח סכום לבן כדי שיעביר לארץ לפי חלוקה מצורפת, כי מלונדון יש מעצורים בשליחה.

**כרך ג', אגרת תשעט** בנו, הרב צבי יהודה · ה' מנחם אב תרע״ו – לונדון

אין אפשרות לשלוח עזרה לארץ מלבד מה שיקמצו. אחרי תשעה באב ייסעו להרוגייט לרפואה, באישור רופא יהודי ירא שמיים. על טיול: מדוע לא, אם הוא מועיל לבריאות.

**כרך ג', אגרת תתיב** קול קורא ביידיש · (תרע״ז) – לונדון

באלכסנדריה ישבו כשמונים משפחות של ת״ח מירושלים, שייסדו 'ישיבת ארץ ישראל' ומצבם עגום. הישוב החומרי בארץ קשור בישוב הרוחני של ת״ח. 'עזרו את ישיבת ארץ ישראל באלכסנדריה'.

**כרך ג', אגרת תתכד** בנו, הרב צבי יהודה · ל״ד בעומר תרע״ז – לונדון

הרב קוק שואל היכן הרצי״ה קבע את מושבו. על הנעשה בארץ – יש לחפש דרך לשלוח תמיכה מיידית למשפחה.

**כרך ג', אגרת תתכז** בנו, הרב צבי יהודה · ג' סיון תרע״ז – לונדון

הוראות לשליחת כסף לבתו בארץ דרך הרב הורוויץ, ד״ר לוין או ד״ר אוירבך. ברכה לשבועות. ברכת מזל טוב על שחרורו של ד״ר הרץ.

**כרך ג', אגרת תתכח** בנו, הרב צבי יהודה · ערב שבת, ב' בימי ההגבלה, תרע״ז – לונדון

שלוש מאות פרנק נשלחים לארץ דרך הרב הורוויץ להוריו, ולבנותיו. הממשלה התירה לשלוח כסף, והם מקווים לקבץ סכומים הגונים.

**כרך ג', אגרת תתלב** בנו, הרב צבי יהודה; ומצורפת הודעה ביידיש · כ״ג סיון תרע״ז – לונדון

הכספים מתחלקים בכלליות, אבל הרב קוק ישתדל שיוקצב סכום ל'שערי תורה'. ביום כ' בסיון קבעו יום תשובה ותענית, והוא עשה רושם גדול. כמה מראשי הקהל הרחוקים הודיעו באופן רשמי על הכחדת 'השם האומי' של ישראל, והרב קוק ערך מחאה בשם ועד הרבנים. ההודעה: אין לחלק את השלמות היהודית ל'לאומיות' ו'דתיות'; 'אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד'. דורשים את הכול – את הארץ, הזכויות והכבוד – 'בלי פשרות ובלי חנופות'. הפיצול הוא 'בגידה' לא רק ביהודים אלא באנושות.

**כרך ג', אגרת תתנג** בנו, הרב צבי יהודה · ד' חנוכה תרע״ח – לונדון

ככל שהמצב החדש מתרגל, 'החשבון הצלול' מראה יותר את הודו. הרב קוק מסכים שהרצי״ה יעבור מקום (לסנט גאלן), ומקווה שהשפעת ביקורם שם נשארה. על החובות לקמחי ולוויסבורד: הכסף הולך כעת לפיקוח נפש של המשפחה בארץ. שיתמיד בשחיטה.

**כרך ג', אגרת תתעט** הרב שלום יצחק לויטן, רב כריסטיאניה · כ״ט אדר תרע״ח – לונדון

הרב קוק מצטער שההשתדלות למצות לא הועילה. 'דגל ירושלים': עיקר העבודה עכשיו היא ההתארגנות. בתחילה – עיתון. המגמות: תמיכה בת״ח, ישיבות, מושבות על פי תקנות היהדות, וספרים לחיים החדשים. סניפים: 'בנות ירושלים' לנשים, 'צעירי ירושלים' ו'פועלי ירושלים'.

**כרך ג', אגרת תתקלג** ר' אברהם קמחי (בעברית ויידיש) · כ"ז טבת תרע"ט

הרב קוק מתעניין בהארכת מועד פירעון החוב הגדול שקמחי הלווה לו בזמן הדחוק ביותר, ומבקש לשמוע על מצבו, על הילדים ועל העסקים.

**כרך ג', אגרת תתקנט** רשימה אישית (כעין צוואה, כנראה לפני ניתוח) · כ"א אייר תרע"ט - לונדון, בין תשע לעשר בבוקר

תפילה לרפואה ולתשובה מאהבה, ולתיקון כל עוול בין אדם למקום ובין אדם לחברו. הרב קוק מבקש להשלים את כל חובותיו; חלק מהן רשום בפנקס קטן כרוך בד לבן (שיש בו גם שירים), ובדפים שנקרעו ממנו ונמצאים אצל בנו הרצי"ה. רוב הספרים בדירתו בלונדון, וגם רבים בביתו ביפו, שייכים לאחרים, ויש להחזירם. 'אני ודאי מוחל וסולח לכל, ואדרבה אני מחזיק טובה על כל צער ועלבון'. על שעון הזהב שקיבל במתנה משלזינגר יש לו ספק, והרב קוק מבקש לתקן כדין.

**כרך ד', אגרת תתקעט** ועד הסיוע ביוהנסבורג ובקייפטאון · (תר"פ)

מוסדות הקודש בירושלים, אבני היסוד לבניין, נתונים 'בלחץ ובמצור'. הרב קוק קורא לוועד לחדש מיד את התרומות, שלא הגיעו זמן רב.

**כרך ד', אגרת תתקצז** הרב שאול אלחנן יפה, ניו יורק · י"ט כסלו תר"פ

בעקבות מברק: יש להיזהר מאוד שלא לשנות כעת את סדרי כספי הצדקה למוסדות הקודש בירושלים, כי מצבם 'נורא מאוד', ואיחוד הגבייה שמבקשים עסקנים יביא לפחת בהכנסה ולמשבר. יש להגדיל את ההכנסה, כי החיים התייקרו. באופן כללי: אין תקנה אלא בתנועה כללית - 'תנועת ירושלים' - שמטרתה 'לשחרר את הקודש מכל עול זר'. הרב קוק מבקש שהרב יפה יעמוד בראש התומכים.

**כרך ד', אגרת תתקצט** הרב מ"ז מרגליות, ראש ועד הצדקות בניו יורק · כ"ה כסלו תר"פ

בעקבות מברק הרב ש"א יפה: מוסדות הקודש בירושלים ובארץ במצב נורא, ושינוי בסדרים שיקטין את ההכנסה יסכן אותם. 'ירושלים' היא התנועה, ועליה בנויות 'הסתדרות ירושלים' - לכל יהודי המכיר בערך תחיית הקודש - ו'דגל ירושלים' - ליחידי הסגולה ושלומי האמונים. כמו ש'ציון' משמש לבוני החול, צריך שם מלא לצד הקודש. בתוספת: התנועה אינה מבטלת שום דבר, ומחזקת כל אגודה לחיזוק התורה.

**כרך ד', אגרת אא** הרב ח"צ רובינשטיין, רב בשיקגו · ד' טבת תר"פ

תודה על הברכות ועל הכספים למוסדות. מוסד 'חינוך עוורים' נתמך כולו על ידי 'ועד הצירים' הציוני, ולכן הרב קוק מחכה לבירור דעתו בעניין 50 הדולר. מעל כל העבודות צריך עכשיו את התעוררות תנועת הקודש, 'הסתדרות ירושלים', שתבסס גם את עבודות החול. בתוספת: התנועה הלאומית לבושה צורת חול, ולכן אינה פועלת על לב העמים; 'ירושלים' מראה שקישור האומה לארץ מבוסס על הקודש.

**כרך ד', אגרת אסא** מכתב אזהרה ליושבי ירושלים, ערי הקודש והמושבות · (תר"פ)

'המסיתים' (המיסיון) הם צרת הארץ וירושלים, ומהם יוצאים מומרים שמפיצים את 'ארס השמד'. בימים קשים יותר, כשלא היו רופאים ותרופות, ברחו אבותינו במסירות נפש מטובות המיסיון. עתה יש רופאים יהודים ותרופות, ויחידים פונים למיסיון בשביל הוזלת תרופות או דמיון על רופאיהם, ומרחיבים את הפרצה; הם ערבים לכל נפש שאבדה. 'התרחקו מכל עזרה ומכל הנאה של המסיתים'.

**כרך ד', אגרת אסט** הרב יהודה ליב לנדוי, רב יוהנסבורג · י' מרחשון תרפ"א

700 הלירות שנשלחו הצילו את 'נצח ישראל', יסוד החינוך הדתי במושבות, מקריסה, ונמסרו לד"ר לוין, שישלח חשבון מדויק. בלי זה אולי היה הכול נופל 'בידי השמאליים, הורסי יסוד הקודש'.

**כרך ד', אגרת אפ** הודעה בעניין כוללות ליובאוויטש ובאברויסק · ט"ו טבת תרפ"א - ירושלים

המעכב באיחוד הכוללים: כולל ליובאוויטש דורש ביקורת על פנקסיו, שעוררו עליהם ערעורים, ופרסום התוצאות על ידי הצד השני. כולל באברויסק טוען שגם הוא רוצה באחדות, אבל זקוק להסכמת מייסדיו בחוץ לארץ. לכן הם נפרדים לעת עתה.

**כרך ד', אגרת אפד** הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג · י"ט שבט תרפ"א

תרומת יורשי מנוח לישיבת 'תורת חיים' נמסרה, והקבלה מצורפת. בסכסוך בין ר' ש' עפשטיין לכולל סלונים: עליו לשלוח ייפוי כוח למי שידון בשמו נגד הדיירים החייבים שכר דירה, ומוטב שיבוא בעצמו. הרב קוק מזכיר את הנדיב שרצה להקדיש מאתיים לירה לפרסים למצטיינים בישיבות, ושואל אם יוסיפו על הסכום.

**כרך ד', אגרת אפה** בנו, הרב צבי יהודה · (כ"ו) שבט תרפ"א

היו ימים של טרדות מרובות בגלל סכסוכים בעניין 'ועידת התמיכה' מאמריקה, שהוכנס אליה 'ולא רוחי'. העבודה בירושלים אינה מסודרת וזקוקה לבן. הם היו שמחים אילו יצא לפועל אחד השידוכים (דייכאווסקי או הרב מקאליש). מצורפת תעודה מוועד הצירים.

**כרך ד', אגרת אפז** הרב ישעיהו גלאזער, קנזס סיטי · ח' אדר ראשון תרפ"א - ירושלים

התקבלו 300 רובל עבור 'מושב זקנים' בצפת. הרב קוק בירר אצל רב מצפת שהמוסד קיים ומפרנס זקנים בכבוד, ולכן מסר להם את הכסף. מצורפת קבלה ורשימת מוסדות הקודש של הישוב הישן.

**כרך ד', אגרת אצא** המלצה על בית החרושת למשקה מבריא של ר' משה נתן רוטמאן, יפו · י' אדר שני תרפ"א

לפי התקנות שאישר בית הדין ביפו, כל הפועלים בבית החרושת יהיו לאחר שנה שותפים שווים עם הבעלים. הרב קוק מחזק את המפעל וקורא להשתמש במשקה, לפיתוח התעשייה בארץ ולפרנסת הפועלים.

**כרך ד', אגרת אצח** מר מיוחס · ז' ניסן תרפ"א

רשימת המוסדות שערכה הוועדה אינה נכונה, וחסרים בה מוסדות חשובים. הרב קוק לא השתתף בגלל ביקור פתאומי של האדמו"ר מגור, ולא הודיעו לו מתי לבוא. הרב קוק אינו מסכים לרשימה ומבקש כינוס נוסף לפי רצון הנדיב.

**כרך ד', אגרת אקד** הרב צבי הירש פערבער, לונדון · (אייר תרפ"א)

צער על פטירת ר' י' ואיסט, ומכתב ניחומים מצורף למשפחה. העם 'מפוזר על החומה לעדרים שונים', ומלאכת הכינוס קשה במיוחד בהר הקודש, אבל רבים מחזקים את ידיהם. מצורפת קבלה של 'הסתדרות ירושלים' על 40 לירה.

**כרך ד', אגרת אקה** – · ראה כרך ד', אגרת אקח

אגרת כפולה - ראה כרך ד', אגרת אקח.

**כרך ד', אגרת אקח** הרב נתן מאוכצקי · אייר תרפ"א – ירושלים

הכסף שנשלח לפליטים שבאו מהגולה לא יחולק בחיפזון, כי אז יבואו הנתמכים בוועדים הקיימים והתועלת תהיה קטנה. הרב קוק יחקור על יחידים ומשפחות שאינם נעזרים בתמיכות המפורסמות, כדי לתת להם בסיס למסחר או לעבודה; בינתיים הכסף בבנק. בתוספת: הפרעות היו נוראות, 'אבל... מעז יצא מתוק', וכעת שקט בירושלים וביהודה, והגליל עוד צריך רחמים.

**כרך ד', אגרת אקכא** ר' אברהם קמחי · ערב סוכות תרפ"ב – ירושלים

הרב קוק מבקש שיודיע לו את סכום החוב, ומתפלל שיוכל לפרוע את חובותיו במוקדם.

**כרך ד', אגרת אקלה** מנהלי בית הכנסת 'שער השמים' בלונדון, אמרכלי עזבון מונטיפיורי · (אייר תרפ"ב)

השליחים שהעבירו את כספי העזבון לעניי העדות השאירו אצלם 150 לירה מכספי העניים האשכנזים וגם סכום מכספי הספרדים, ומסרו את השאר בפרקים. לא היה סכסוך בין העדות, אלא 'מעילה' של השליחים. הרב קוק תובע להשלים את החסר, ובעתיד לשלוח בלי שליחים.

**כרך ד', אגרת אקלו** קריאה ליושבי הארץ והגולה לעזרת יהודי אוקראינה · ב' סיון תרפ"ב – ירושלים

יהודי אוקראינה, אחרי הפרעות, גוועים ברעב. גם יושבי הארץ, עם כל הדחק, חייבים לעזור 'גם למעלה מכוחותינו', ובגולה 'התעמולה צריכה להתכפל'. הרב קוק מברך את הנשים בירושלים שהרימו נס ההצלה, וקורא לשלוח חבילות מזון – 'הצדקה היותר גדולה'.

**כרך ד', אגרת אקלח** הרב א"י באקשט, רב סובלק · י"א תמוז תרפ"ב – ירושלים

הרב קוק מבקש מרבני סובלק ולומז'ה לחזק את הכולל של מחוזם בירושלים, שבראשו הרב יעקב משה חרל"פ, ולעורר נדבות לפי תקנות הקדמונים. דווקא עתה, כשאור הישועה מתחיל להתראות, יש לחזק את קופות רבי מאיר בעל הנס, שעליהן נבנה הישוב.

**כרך ד', אגרת אקמא** ד"ר ב"מ לוין (בעל 'אוצר הגאונים') · ד' אלול תרפ"ב – ירושלים

עם נסיעתו לארצות הברית לקידום 'אוצר הגאונים', הרב קוק מסמיך אותו לפעול גם למען 'הסתדרות ירושלים' והישיבה המרכזית, ובמיוחד לעורר את יהודי אמריקה לגמור את בניין בית החולים הכללי בירושלים.

**כרך ד', אגרת אקמה** הרב זלמן פינס וחברי ההסתדרות בשווייץ · י"א תשרי תרפ"ג

תודה על נאמנותו לתעמולת 'הסתדרות ירושלים'. מצורפת 'קריאת הקודש'. הרב קוק מציע שהאגודה השווייצית תיקח על עצמה אחד מסעיפי העבודה: יסוד כספי לעיתון 'דגל ירושלים'; הוצאת ספרות רעיונית; מימון נסיעות תכופות שלו ושל רבנים למושבות, לקבוצות ולחוות, 'לקרב לב הבנים הבונים את הבנין החלוני'; מכונית; מקוואות; תנורי שבת בקבוצות; מטיפים קבועים; תמיכה בתלמידים מחוץ לארץ לישיבה; ותרגום 'קריאת הקודש' לגרמנית.

**כרך ד', אגרת אקמט** חברי 'הסתדרות ירושלים' בבאזל (הרב א"מ כהן ואחרים) · י"ג תשרי תרפ"ג

קריאת הקודש מצורפת; יש להוציא לאור את יסוד הקודש הגנוז בתחייה הלאומית. הצעד הראשון: הישיבה העולמית. ואותם תשעה סעיפים כמו במכתב לרב פינס: עיתון, ספרות, נסיעות להשפעה על המתיישבים, מכונית, מקוואות, תנורי שבת, מטיפים, סניף לישיבה ותרגום לגרמנית.

**כרך ד', אגרת אקסה** קהילות חב"ד באמריקה · כ"ב שבט תרפ"ג

מכתבי הדופי על מנהלי כולל בברויסק בירושלים הם 'דברי זיוף'. הכולל נכבד, ובו תלמידי חכמים, חסידים, עניים, יתומים ואלמנות, ויש לחזקו.

**כרך ד', אגרת אקעב** הרב יעקב מאיר, נשיא הרבנות · ג' אדר תרפ"ג

אילו היה לו כסף היה ממלא את דרישתו, אף שאינו חייב לשלם מכיסו; דעתו שקופת הרבנות חייבת לקיים את הבטחתה.

**כרך ד', אגרת אקצב** ר' אלכסנדר הערמאן · י"ט מרחשון תרפ"ד

הרב קוק שמח במכתבו, ומתנצל שמלאכת הכתיבה נעשית לרוב על ידי אחרים. קבלות על הצדקות מצורפות.

**כרך ד', אגרת אקצג** ר' בנימין ליב דייכאווסקי, פרנס 'מחזיקי הדת' · י"ט מרחשון תרפ"ד

דברי הדלטוריה (ההלשנה) של אנשים אחדים לא קלעו למטרתם, ורוב נכבדי העם מעריכים את דרך התום. קבלות מצורפות.

**כרך ד', אגרת אקצז** קריאה ליהודי כל הארצות · י"ב כסלו תרפ"ד – ירושלים

הקרן הקיימת גאלה כבר חלקי אדמה, אבל מעט לעומת מה שעומד להיגאל, והשעה מוכשרת. הרב קוק קורא לכל העדות והמפלגות לתרום לקרן לגאולת הארץ.

**כרך ד', אגרת אקצח** הרב יחזקאל ליפשיץ, רב קאליש · כ"ו כסלו (תרפ"ד)

גם הרב קוק חשב שאי אפשר שהגאונים הזקנים, ר' מאיר שמחה ור' ישראל מאיר, ייסעו נסיעה כבדה לאמריקה, ותמה על העסקנים האמריקאים. היציאה לחוץ לארץ קשה לו, אבל מנהלי המוסדות מפצירים. הגיע מברק שגם הרב מ"מ עפשטיין מסלבודקה והרב א"ד שפירא מקובנה נוסעים. דחייה לקיץ אינה טובה, כי אז הנדיבים מתפזרים.

**כרך ד', אגרת ארא** הרב יחזקאל ליפשיץ, רב קאליש · ח' טבת תרפ"ד – ירושלים

תודה על ספרו על במדבר. בעניין הנסיעה: דוחקים בו מאוד לבוא לאמריקה כדי להחזיק את 'הוועד הדתי', שעליו נשענים רוב ענייני הדת בארץ, ואי אפשר לדחות אפילו עד סוף החורף.

**כרך ד', אגרת ארו** קריאה לתמוך בבני ברק · ז' שבט תרפ"ד – ירושלים

הרב קוק מחזק את ייסוד הישוב בבני ברק, מקום התנאים, שהקים הרב יצחק גרשטנקורן; נקנתה אדמה והתחילו להתיישב. הרב קוק קורא לעזור לבנותו 'על פי התורה והמצוה'.

**כרך ד', אגרת ארז** הרב חיים עוזר גרודזנסקי · ח' שבט תרפ"ד

קשה לו להחליט על הנסיעה. המצב בארץ נורא, אבל מאמריקה מטילים ספק אם אפשר לתקן. אילו נסעו הגאונים הזקנים והרב חיים עוזר, היה מתוקן; עכשיו השמועה על בואם החלישה את העניין. ויש חשש שבאמריקה ירצו 'קופה אחת' לכל מוסדות הקודש, ויבטלו את השד"רים, ויאמרו שהרב קוק, כבא כוח כללי, יכול לסדר זאת – 'קלקול גדול'.

**כרך ד', אגרת ארט** הרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה · ט' שבט תרפ"ד

הנסיעה נדחתה. הבעיה אינה קיבוץ כספים מקרי אלא העמדת תמיכה קבועה ל'וועד הדתי', ויש דעות אם השעה מוכשרת; ויש באמריקה מי שרוצים קופה מיוחדת לארץ, ובואו עלול לחזק אותם. הרב קוק היה שמח לנסוע עמו.

**כרך ד', אגרת אריב** הרב דב אריה לוינטל, פילדלפיה, ואגודת הרבנים · י"ט שבט תרפ"ד

הרב קוק תמה מה יוכל לעזור יותר מרבני אמריקה, ומדוע לא כתבו לו בעצמם אלא במברקים. השאלות: האם אין דרך להמשיך את התמיכה בלי בואו; האם הדבר יהיה קבוע לשנים; האם לא יערבו את התמיכה עם קרן היסוד; והאם לא ינצלו את בואו לקופה כללית לכל מוסדות הארץ, שהיא 'סכנת הריסה'. הרב קוק מבקש שיתאמצו להמשיך את התמיכה בלי שיצטרך לנסוע.

**כרך ד', אגרת ארכ** הרב יוסף זיו · (כ') אדר תרפ"ד

הוסכם על מינויו לגבאי ב'מושב זקנים' בירושלים, אבל בגלל סכסוך יתחיל רשמית אחרי בירור משפט אחד, או לכל המאוחר בעוד חודשיים.

**כרך ד', אגרת ארכד** קריאה לסייע למחוסרי עבודה · כ"ג אדר ראשון תרפ"ד

העולים מחפשים עבודה ואינם מוצאים. הרב קוק מברך את המגבית למחוסרי עבודה, כדי שלא יעזבו את הארץ עד שיוטב המצב.

**כרך ד', אגרת ארכט** בנו הרצי"ה ואשתו · כ"ד אדר שני תרפ"ד – ניו יורק

הרב קוק מוקף טרדות, 'יסורים של כבוד שיש בהם ביטול תורה'. השבוע ישלחו (תמיכה) לחודשיים; עדיין לא הכריע אם לקחת אחוזים מהתקציב למרכז עבור העבר. יש 'התעוררות רוחנית גדולה' בעד ענייניהם האידיאליים, ואינו יודע אם יצא מכך דבר מעשי.

**כרך ד', אגרת ארלג** בנו הרצי"ה ואשתו · ערב פסח תרפ"ד

הפעולות למען ה'ריליף' (הסנטרל ריליף) קשות בגלל התחרות עם קרן היסוד, אף שהכבוד גדול. הרב קוק מקווה לתועלת גדולה למצב היהדות באמריקה ולענייני הקודש בארץ. תודה לכל המברכים ליום הולדת הוריו.

**כרך ד', אגרת ארמד** יהודי ארצות הברית וקנדה · מנחם אב תרפ"ד (ביידיש)

לרגל שובו לארץ הרב קוק מבקש לתמוך בשלושת המוסדות המאוחדים: תלמוד תורה עץ חיים, ישיבת עץ חיים ובית החולים ביקור חולים, שמצבם קשה. הרב קוק שמח שנוכח שלבם טוב ושצער כל יהודי נוגע להם.

**כרך ד', אגרת ארמה** הרב א"מ, 'הקדוש לרבבות אלפי ישראל' · ערב ראש חודש מנחם אב תרפ"ד – ניו יורק

מזל טוב לנישואי צאצאיו. הרב קוק אינו מתערב בענייני החלוקה, אבל דיבר טובות על הישיבות בפולין ועל המתיבתא.

**כרך ד', אגרת ארנא** יהודי אמריקה (עם רב קובנה ורב סלבודקה) · ט"ו אלול תרפ"ד

הם מחזקים את ה'סנטרל ריליף' לקיום מוסדות התורה בארץ ובגולה, ומבקשים לא לשים לב לכתבי הפלסתר, שהם 'דברי הבל, שקר ותוהו'.

**כרך ד', אגרת ארנו** רבני ועדות קנדה · ט' מרחשון תרפ"ה – ניו יורק

הרב קוק ממליץ על השד"ר הרב דב בער ברוידא, הנוסע עבור 'מושב זקנים וזקנות המאוחד' בירושלים, ומבקש לתמוך בו.

### כרך ד', אגרת ארנח הרב אהרן טייטלבוים · י"ג מרחשון תרפ"ה – בים

עיקר העניין הוא הישיבה, אבל חסרים עוזרים. יש הוצאה חודשית גדולה, וצריך להוסיף תלמידים ומורים. קנו מגרש, והשקיעו יותר מאלף לירה, וחסרות 4,000 לירה לגמר הקנייה ולפחות 15,000 לבניין היסודי. הרב קוק מקווה שהרב טייטלבוים יהיה האיש להוציא זאת לפועל, יחד עם חתנו ר' ישראל.

### כרך ד', אגרת ארסד אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה · ד' טבת תרפ"ה

הרב קוק מודיע על שובו, ומבקש לחזק את עבודת הריליף ולשלוח את כספי התמיכה מדי חודש, וכן לפעול לישיבה המרכזית. הם עומדים לגמור את קניית המגרש הגדול על הר גבוה, וגם לבנות אולם לרבנות הראשית.

### כרך ד', אגרת אער קריאה ליהודי הגולה · י"ז טבת תרפ"ה – ירושלים

תמיכה בשני עמודי הקודש: תלמוד התורה וישיבת עץ חיים, ובית החולים ביקור חולים. ההוצאות גדלות – תלמידים, מורים, בניינים לתלמוד התורה, טיפול בחולים, וגמר הבניין החדש של בית החולים והעברתו.

### כרך ד', אגרת ארפג יהודי ארצות הברית וקנדה · ה' שבט תרפ"ה – ירושלים

אחד מסעיפי 'דגל ירושלים' הוא בניין העיר והרחבתה בבתים ושכונות. לשם כך נוסדה 'קרן בנין ירושלים', והשד"ר הרב מרדכי דוד סגל לוי נוסע אליהם; הרב קוק מבקש לתמוך.

### כרך ד', אגרת ארפד ר' ש' פערעלמן · ט' שבט תרפ"ה – ירושלים

רוב חברי גבאות 'מושב זקנים' אינם מקבלים את המינוי, ולכן אין לראות באיש מהממונים גבאי עד שיתברר; בינתיים יסדר את המכתבים עם ר' י' פרידמן ושמואל קוק.

### כרך ד', אגרת ארפה ר' מרדכי הכהן (ד"ר כהן) · י"א שבט תרפ"ה – ירושלים

תודה על 18 לירה. הישיבה המרכזית יוצאת מהחוג המצומצם של 'מרכז' אל רוחב של ישיבה מרכזית לישראל; נוספו תלמידים מצוינים, השיעורים משתכללים, והם עומדים לקנות את המגרש. הרב קוק מבקש להוסיף תקציב חודשי לרב דוד כהן, מגיד שיעור בכללי תורה. ברכת רפואה לאביו, ומזל טוב.

### כרך ד', אגרת ארפט הרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה · כ"ו שבט תרפ"ה

המרכז מתפתח, ונקבצו צעירים מצוינים; נשלחו רשיונות לעוד. הרב א' בורשטיין התקבל, אבל עדיין אינו יכול לצאת מיפו בגלל בריאותו. דיזנגוף יעץ לבנו של הרב להיכנס לעבודה משרדית בלי שכר לחודשים אחדים. עבודת הריליף מעוכבת, ומאז שובו לא הגיע תקציב חודשי אחד. בתוספת: ויזות לתלמידים יעוכבו, כי כבר נכנסו לעול גדול; ולרבנים – רק עם מקור פרנסה.

### כרך ד', אגרת ארצא מנהלי הסנטרל ריליף, ניו יורק · כ"ו שבט תרפ"ה

המוסדות והנצרכים במצב מדאיב, והתלונה 'מה הועילו לנו כל הטרחה' מצערת אותו. הרב קוק מבקש לשמור על התקציב החודשי. הרב קוק גם ממליץ על תמיכה בחינוך ילדי האנוסים בליסבון, ועל מוסד תורני עם אומנות של הרב כ"ץ מצ'רנוביץ.

### כרך ד', אגרת ארצג קריאה לגדולי ישראל · שבט תרפ"ה

הישיבה המרכזית מתרחבת בתלמידים מצוינים מהישיבות שבחוץ לארץ. הרב קוק קורא לתמוך בכלכלה, בהתרחבות ובבניין ההיכל על המגרש שנקנה 'במעלה עיר הקודש', כדי שתוציא רבנים ומדריכים לכל הקהילות.

### כרך ד', אגרת ארצו הרב ש"ז קלאוואנסקי · כ"ט שבט תרפ"ה

תודה על מכתבו; הרב קוק מכיר אותו מנעוריו אצל אביו. ברכת רפואה לאומללה שנזקקה לעזרה. בתוספת: הישיבה המרכזית, שצמחה מ'מרכז הרב', מטופלת בהוצאה רבה, ובקרוב יצר המקום בבית הכנסת שבו היא שוכנת; הרב קוק מבקש לגייס תומכים.

### כרך ד', אגרת ארצח הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג, רב דבלין · א' דראש חודש אדר תרפ"ה

הצ'ק עבור המקובל הרב ש"א התקבל, והקבלה מצורפת. יש חובה לעזור לו, כי דוחק הציבור בירושלים ובתלמידי החכמים בה גדול. הרב קוק מבקש עזרה לישיבה המרכזית, שאליה צורף עתה הרב א' בורשטיין, ולכלכלה ולבניין.

### כרך ד', אגרת אש ועד העדה האשכנזית בירושלים · ב' דראש חודש אדר תרפ"ה

אינו יכול לקבל מחאה על צעד שנעשה בזהירות על פי דין תורה: הוועד שמינה (במושב זקנים) נקרא 'ועד מועצה זמני', ולוועד העדה יש מקום בוועד קבוע. במקום לפרסם דברים שיעוררו תסיסה, מוטב להתכנס עם כוחות חשובים ולמצוא דרך שלום.

### כרך ד', אגרת אשב הרב אהרן טייטלבוים · ו' אדר תרפ"ה

צער על מחלתו. כל המקורות סתומים, ותקציב הריליף לא נשלח. הישיבה מתפתחת, נתקבל הרב בורשטיין מטאוריג, וההוצאה רבה. המקום בבית הכנסת כבר צר, ועוד עשרות תלמידים קיבלו רשיונות. הרב קוק מבקש סכומים הגונים לכלכלה ולבניין.

### כרך ד', אגרת אדש הרב נתן רבינוביץ · ח' אדר תרפ"ה

על יתרת נדבת הגביר ורבלובסקי: יחולק לישיבות שכתב, עם חלק הגון לירושלים, לסלבודקה (עם חלקה בחברון), טלז, לומז'ה וגרודנה, ואולי גם מיר ווולוז'ין. הרב קוק מצטער שהגביר אינו נותן דרך הסנטרל ריליף, שעושים באמונה.

### כרך ד', אגרת אשי הרב מאיר ברלין · כ"ג אדר תרפ"ה

הרב קוק מבקש עזרה לישיבה המרכזית, שכבר בצעדיה הראשונים נראים סימנים טובים; העזרה מאמריקה הייתה מעטה. שיפעל במיוחד לקראת פסח.

### כרך ד', אגרת אשיא הרב מ"ז מרגליות · כ"ג אדר תרפ"ה

הישיבה מתפתחת, ורבים מחכים להיכנס, אבל הם במצוקה כלכלית. הרב קוק מבקש תעמולה לפסח. בתוספת: לעזור לשני רבנים שזקוקים לבקשה רשמית מבתי כנסת באמריקה כדי לבוא לשם.

### כרך ד', אגרת אשיג ר' בנימין ליב דייכאווסקי · כ"ו אדר תרפ"ה

הרב קוק מקווה שעניין אחיו יצליח. השבוע גמרו לקנות מגרש גדול במעלה העיר מערבה, בכחמשת אלפים לירה. יש כארבעים צעירים מצוינים, ועוד כחמישים עתידים לבוא. הרב קוק מבקש עזרה, כי ההתקדמות החילונית נעשית בידי מי שזה כל עולמם.

### כרך ד', אגרת אשיד הרב צבי הירש מסליאנסקי, הנואם · כ"ו אדר תרפ"ה

הרב קוק מבקש שישתמש בכוח דיבורו לטובת הישיבה העולמית: נקנה מגרש בכחמשת אלפים לירה, ותלמידים נקבצים ממדינות שונות. כמו שפעל לכל סעיפי התחייה, כך יפעל 'לטובת נשמתה של התחיה'.

**כרך ד', אגרת אשטו** ועד העיר ליהודי ירושלים · ראש חודש ניסן תרפ"ה

צריך לפחות שבעים רוטל מצה לאסירים היהודים, וכל האמצעים הרגילים פסקו. הרב קוק מבקש עזרה.

**כרך ד', אגרת אשכח** הרב מאיר ברלין · ד' סיון תרפ"ה - ירושלים

תודה על שדיבר על הישיבה. הם נמצאים בלחץ גדול, ואין אפשרות אפילו להחזיק את ההוצאה היומית בלי עזרה מיידית. אחיו, הרב דב בער הכהן קוק, שהיה רב באליסבטגרד ונמלט מרדיפות הבולשביקים, תלמיד חכם, דרשן ונואם, יוכל אולי לבוא לאמריקה לטובת הישיבה. הרב קוק מצטער על עיכוב התקציב לוועד הדתי, כי חוסר הפרנסה של בני התורה 'מקלקל את כל סדר טוב'.

**כרך ד', אגרת אשלב** אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה · א' דראש חודש תמוז תרפ"ה

תודה על דבריהם בעד הישיבה. ככל שבעלי התרבות החילונית מתפשטים בירושלים, גדלה החובה לרומם את דגל התורה. נקנה כיכר גדול בכחמשת אלפים לירה, ולבניין צריך כרבע מיליון דולר; מאות תלמידים מצוינים מוכנים לבוא. הרב קוק מבקש להקים ועד גדול ולהוציא קול קורא.

**כרך ד', אגרת אשלו** ועד הישיבה המרכזית העולמית · כ"ז תמוז תרפ"ה - ירושלים

ההוצאה החודשית גדלה, תלמידים מצוינים באים, ורבים מבקשים לעלות. יש לחפש נדבות גדולות לבניין על המגרש. הרב יקותיאל אריה קאמעלהאר באמריקה רוצה להצטרף לעבודה, והרב קוק מבקש שידברו עמו.

**כרך ד', אגרת אשלז** הרב אהרן טייטלבוים · (תמוז תרפ"ה) - מוצא

הרב קוק במוצא לנפוש. המצב הרוחני של הישיבה מניח את הדעת, אבל בית המדרש כבר צר, וצריך לפחות בניין ארעי, ובקרוב את הבניין הגדול. דרושות מיד כשלוש מאות לירה, ובהמשך כחמש מאות לחודש. גם הוועד הדתי ומשרד הרבנות צריכים תיקון. בתוספת: שידבר עם הרב קאמעלהאר.

**כרך ד', אגרת אשמא** הנדיב נתן שטראוס · כ"ג מנחם אב תרפ"ה - ירושלים

שטראוס קנה מד"ר לוי את המגרש ליד קבר רחל, שרבנים, ובראשם הרב צבי הירש קלישר, השתדלו לקנותו למוסד דתי של תורה ותפילה; גם 'ועד בית רחל' פעל לכך. הרב קוק מבקש שיקדיש את המגרש למוסד דתי, באישור הרבנות הראשית.